

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№6(6)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 374 sahifa,
22-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

- Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

“Kitobxonlar klubi” modelining ingliz tili to‘garak mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	10
Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	
Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy faoliyatida suggestiv yondashuvning o‘rni	14
Arolov Davronjon Davlataliyevich	
Akmeologik yondashuv asosida maktabgacha ta‘lim direktor o‘rinbosarlarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	19
Asatullayeva Sitora Dilmurod qizi	
Hozirgi o‘zbek tilida neologizmlarning tarixi va bugungi kun taraqqiyoti.....	22
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari bolalarida jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	26
Djurayeva Dilfuza Nuriddin qizi	
Korpus lingvistikasi vositalari yordamida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining til tahlili ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	30
Eshonqulova Sarvinoz Yashinovna	
Talabalarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirishda sun‘iy intellektning o‘rni va ahamiyati.....	35
Hojiyeva Nasiba Bahodirovna	
Logopedik mashg‘ulotlarni tashkil etish va rejalashtirish moduliga oid mustaqil ta‘lim topshiriqlarini integrativ modellashtirishning innovatsion texnologiyalari.....	39
Ibroximova O‘g‘iloy Inomjon qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida ortiqcha vaznli bolalarga differensial yondashuvning ahamiyati	43
Yuldashev Bobirjon Noibjon o‘g‘li	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotida xalq og‘zaki ijodi vositasida bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishning ahamiyati.....	48
Muradxanova Munisaxon Ikrom qizi	
Bo‘lajak psixologlarda altruistik xulq motivlarini rivojlantirishning psixologik imkoniyatlari	54
Nusratova Mexriniso Baxshilloevna	
Inklyuziv ta‘lim tushunchasi va uning zamonaviy pedagogik paradigmalar tizimidagi o‘rni.....	59
Pulatova Dilfuza Azamkulovna	
Magistrlarda “Imposter sindromi”ni yengish orqali kreativ salohiyatni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari.....	66
Qayumov Baxtiyor Zokirjon o‘g‘li	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutqining fonematik rivojlanishi	70
Qurbonova Sevara Suyunovna	
Mikrobiologiya ta‘limida individual pedagogik texnologiyalarni joriy etish mexanizmlari	74
Raxmatov Oxunjon Soibjonovich	
“Estetik tarbiya”, “kreativ kompetensiya”, “estetik tarbiya mexanizmlari” tushunchalarining konseptual asoslari.....	79
Saidova Feruza Akramovna	
Zamonaviy ta‘lim jarayonida neyropedagogika yordamida nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.....	84
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
“So‘nggi jadid” Begali Qosimovning ilmiy-pedagogik merosi.....	88
Toxirova Dilshoda Inom qizi	
Ona tili darslarida o‘qib tushunish ko‘nikmasini rivojlantiruvchi mashq va topshiriqlar ustida ishlash	92
Turg‘unova Nilufar Muxiddin qizi	
Ingliz, golland va o‘zbek tillaridagi frazeologizmlarning lingvostatistik xususiyatlari.....	96
Xaydarova Go‘zalxon	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishda yumshoq ko'nikmalarning ahamiyati.....	101
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Farzandlarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda oilaning pedagogik imkoniyatlari	105
<i>Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna</i>	
Yoshlarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali sotsial manipulyativ ta'sirlarga psixologik barqarorlikni shakllantirish.....	109
<i>Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna</i>	
O'quvchilarda modellashtirish ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadigan faoliyat usullari	114
<i>Abdurazzaqov O'ktam Abduqayumovich</i>	
Dizartriya shakllarining klinik-patogenetik tahlili va differensial diagnostikasi	120
<i>Axmedova V. T.</i>	
Boshlang'ich sinflarda fanlararo yondashuvga asoslangan integrativ topshiriqlar ishlab chiqishning uslubiy asoslari.....	127
<i>Elmurodova Inoyat Abdumutalibovna</i>	
Deviant xulq-atvorli o'smirlar ijtimoiylashuvining psixologik determinantlari.....	132
<i>Elov Ziyodullo Sattorovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalar o'quv natijalarini baholashning pedagogik modeli.....	138
<i>Ernazarov Mirzohid Yo'ldosh o'g'li</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	145
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv tilshunoslikni joriy etish masalalar	150
<i>Mamatova Gulshan Amankulovna</i>	
Doston musiqiy merosini o'rganishni uslubiy takomillashtirish mazmuni.....	153
<i>Qo'shayev Ilhom Axtamovich, Nasirova Sevinch Ismatovna</i>	
"Elektr yoritish" fanida mustaqil ta'limning zamonaviy shakllari.....	157
<i>Nasretdinova Feruza Nabiyeвна</i>	
Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirish	162
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Kuchkorova Robiya Shuxrat qizi</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	167
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
A Methodological Model for Developing Pedagogical Reflection in Pre-Service EFL Teachers.....	172
<i>Rahimberdiyeva Maftuna Rakhimberdi kizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda sog'lom turmush tarzining kasbiy kompetentlikka ta'siri	177
<i>Raximova Saboxat Qaxramon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda interaktiv texnologiyalar va faol ta'lim metodlarining samaradorligi	182
<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol usullarning mazmuni, turlari va funksional ahamiyati.....	190
<i>Safarova Soliha Ilhomovna</i>	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 196	
<i>Saotmuratova Zebo Yuldash qizi</i>	
Musiqqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari.....	200
<i>Saparov Raxim Muratbayevich</i>	
Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish ijtimoiy zarurat sifatida.....	204
<i>Xolmatova Yodgoroy Baxtiyorjon qizi</i>	
Energetika fanlarini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik afzalliklari.....	208
<i>Zoxidov Iqboljon Zokirjonovich</i>	
Методическая модель контекстуального обучения в формировании лингвокультурной компетенции при обучении русскому языку в национальных группах	213
<i>Рустамова Ферузaxon Махмуджановна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Integrating Artificial Intelligence into EFL Academic Writing Instruction: Opportunities, Challenges, and Pedagogical Implications..... 218 Allamurodov Elyor Tursun ugli	218
	Sahna nutqida adabiy tur va janrlarning metodik talqini..... 223 Dilrabo Jumanova	223
	Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim ekotizimi: imkoniyatlar va xavflar ..... 227 Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	227
	Z avlod bilan ishlashda ta'lim va tarbiyaga oid zamonaviy tendensiyalar ..... 232 Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	232
	Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 235 Saotmuratova Zebo Yuldash qizi	235
	Tarixiy-ilmiy materiallar va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining geometrik tafakkurini rivojlantirish metodikasi..... 239 Toshpulatova Mamura Ismailovna, Mannonova Dilafro'z Ravshan qizi	239
	Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va muvofiqlashtirish ... 244 Xakimov Abdug'ulom Soyibjonovich	244
	Ingliz tilini boshqa sohadagilarga o'qitishda grammatik jihatlar ..... 247 Ataboyeva Guliruxsor Baxtiyor qizi	247
	Methodological Foundations for Developing Environmental Education Through the Integration of Climate Change Education Into Biology Lessons in General Secondary Schools..... 250 Abdurakhmanova Iqbolkhon Yulchiyevna	250
	Sharq va G'arb mutafakkir olimlarining oila va farzand tarbiyasi borasidagi qarashlari ..... 255 Berdiyeva Dilnoza A'zamovna	255
	Ommaviy sport turlari yordamida ayollarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirishda ilmiy yondashuv ..... 258 Charos Axmadova	258
	STEAM integratsiyasi orqali maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish ..... 262 Choriyor Maxmatraimov Eshmamatovich	262
	Maktabgacha ta'lim kafedrasida bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion-metodik faoliyatga tayyorlashni transformatsion boshqarish texnologiyasi ..... 267 Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	267
	Raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillar ..... 272 Erimmetova Nafisa Bahromovna	272
	Zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning ijtimoiy-psixologik adaptatsiyasi va uning strategiyalari ..... 279 Haqberdiyeva Dinora Qobil qizi	279
	Maktab direktorlarining moliyaviy boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari..... 283 Karimov Jaxongir Abdunabiyevich	283
	Jadidlar merosiga e'tibor: tarixiy xotira va ma'naviy tiklanish omili..... 287 Madaminova Shaxodat Shomurotovna	287
	Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi o'rni va nutqni baholashdagi imkoniyatlari..... 293 Mahmudova Maftuna Aktam qizi	293
	Effectiveness of Simulator Technologies in Pilot Training: an Experimental Study ..... 297 Maksudov Ilhomjon Turgunboy o'g'li	297
	Yangi O'zbekistonda o'qituvchi maqomining huquqiy kafolatlari va pedagogik faoliyat samaradorligi..... 301 Menlibayeva Azima Oralbayevna, Oralbayeva Aziza	301
	Raqamli jamiyat sharoitida ong transformatsiyasining falsafiy jihatlari..... 305 Muxitdin Nazarov	305
	10-11-sinf o'quvchilarida o'qishdan yozuvga o'tish ko'nikmasini rivojlantirishning bosqichli metodik tizimi ... 310 Nazarova Shoiraxon Abdumo'min qizi	310
	Zamonaviy ta'lim paradigmasida "potensial" tushunchasi: shaxsning rivojlanishga qaratilgan ichki imkoniyatlari, bilim, ko'nikma, qobiliyat va kompetensiya..... 314 Qurbonova Gulmira Alisher qizi	314

Deffenbacherning driving anger scale metodi asosida haydovchilarning agressiv xulq-atvorining psixologik xususiyatlarini jinslar kesimida o'rganish	318
Rahim Usmonov Raxmonali o'g'li	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	323
Sadoqat Sarmanova Shermahmatovna	
Vizual axborot: paydo bo'lish tarixi, qo'llanish sohalari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	328
To'g'izboyev Faxriddin Ulashovich	
Fizika darslarini tashkil etishning mazmuni, mohiyati va didaktik tamoyillari.....	334
Turabova Lobar Xusen qizi	
Ekstrakorporal urug'lantirish orqali tug'ilgan bolalarda xotiraning rivojlanishi	339
Usmonova Xusnora Ergashovna	
Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional barqarorligini shakllantirish	344
Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna	
Milliy va xalq o'yinlari vositasida talabalarni sog'lomlashtirish.....	347
Ahmedov Gayratjon Kosimovich	
Деонтология медицинского персонала: этико-профессиональные ориентиры в условиях современной медицины.....	350
Бабаджанова Гулчехра	
Формирование творческого восприятия учащихся на уроках музыки.....	355
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Qizlar tarbiyasida maktab va mahalla hamkorligi monitoring tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	358
Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida iqtisodiy tushunchalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida	362
Ergashova Dilafro'z	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy karyerani shakllantirishning metodologik asoslari	365
Hayitova Sarvinoz Mahmudovna, Ilmiy rahbar: Ashirova Sojida Baxromovna	
Pedagogical and Methodological Foundations for Developing an Interactive Mobile Application for Teaching English to Preschool Children (Based on the Solobee Project)	368
Khurshida Kuchkarova	

OMMAVIY SPORT TURLARI YORDAMIDA AYOLLARNI SOG'LOM TURMUSH TARZIGA YO'NALTIRISHDA ILMIY YONDASHUV

Charos Axmadova

TIFT universiteti

“jismoniy tarbiya va sport” kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada ommaviy sport turlari vositasida ayollarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish masalasi nazariy va amaliy jihatdan yoritilgan. “Sog'lom turmush tarzi” tushunchasining mazmuni, uning tarkibiy qismlari – jismoniy faollik, ratsional ovqatlanish, psixogigiyena, zararli odatlardan voz kechish va ijtimoiy faollik kabi omillar tahlil qilingan. Ayol organizmining fiziologik va psixologik xususiyatlari nuqtayi nazaridan jismoniy faollikning o'rni ilmiy manbalar asosida umumlashtirilgan. O'zbekiston Respublikasida ommaviy sportni rivojlantirishga doir davlat dasturlari va xotin-qizlarni sportga jalb etish mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Maqolada ommaviy sport orqali ayollarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishning konseptual modeli taklif etilgan hamda davlat organlari, ta'lim tashkilotlari va sport federatsiyalari uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sog'lom turmush tarzi, ayollar jismoniy faolligi, ommaviy sport, sog'lomlashtiruvchi dastur, jismoniy tarbiya, gender yondashuv, mahalla, oilaviy sport, ijtimoiy salomatlik.

Abstract: The article theoretically and practically examines the issue of promoting a healthy lifestyle among women through mass sports activities. The content and components of the concept of a “healthy lifestyle” – including physical activity, balanced nutrition, psychohygiene, avoidance of harmful habits, and social activity – are analyzed. Based on scientific sources, the role of physical activity is examined in terms of the physiological and psychological characteristics of the female body. The article also reviews state programs aimed at developing mass sports in the Republic of Uzbekistan and mechanisms for involving women in sports activities. Furthermore, a conceptual model for promoting a healthy lifestyle among women through mass sports is proposed, along with practical recommendations for government agencies, educational institutions, and sports federations.

Key words: healthy lifestyle, women's physical activity, mass sports, health improvement program, physical education, gender approach, mahalla, family sports, social health.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты формирования здорового образа жизни у женщин средствами массового спорта. Проанализированы содержание и основные компоненты понятия “здоровый образ жизни”, включая физическую активность, рациональное питание, психогигиену, отказ от вредных привычек и социальную активность. На основе научных источников обобщена роль физической активности с учётом физиологических и психологических особенностей женского организма. Также рассмотрены государственные программы Республики Узбекистан, направленные на развитие массового спорта, и механизмы привлечения женщин к занятиям физической культурой и спортом. Кроме того, предложена концептуальная модель формирования здорового образа жизни у женщин посредством массового спорта, а также разработаны практические рекомендации для государственных органов, образовательных учреждений и спортивных федераций.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, физическая активность женщин, массовый спорт, оздоровительная программа, физическое воспитание, гендерный подход, махалля, семейный спорт, социальное здоровье.

KIRISH

Zamonaviy jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichida aholi salomatligini mustahkamlash, xususan, ayollar salomatligini saqlash va himoya qilish masalasi strategik ahamiyat kasb etmoqda. Surunkali noinfekcion kasalliklarning ko'payishi, urbanizatsiya, o'troq turmush tarzi, ovqatlanish madaniyatidagi salbiy tendensiyalar ayollar organizmiga ham jismoniy, ham ruhiy bosimni kuchaytirmoqda. Ayollar nafaqat o'z salomatligining, balki butun oilaning va kelajak avlod sog'ligining ham “strategik menejeri” sifatida maydonga chiqadi. Onaning sog'lom turmush tarzi farzandlar tarbiyasi va oiladagi psixologik iqlim bilan chambarchas bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, ayollarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish bu shaxsiy masala emas, balki ijtimoiy va hatto milliy xavfsizlik masalasiga aylanmoqda.

Sog'lom turmush tarzini shakllantirish vositalari orasida ommaviy sport turlari alohida o'rin tutadi. Ommaviy yugurish, yurish, aerobika, fitnes, oilaviy sport bayramlari, mahalla miqyosida ertalabki gimnastika ana shunday shakllarga misol bo'la oladi. Ushbu maqolaning maqsadi ommaviy sport turlari yordamida ayollarda sog'lom turmush tarzini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslarini yoritish, O'zbekiston sharoitida mavjud imkoniyatlar va muammolarni tahlil qilish hamda konseptual model va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sog'lom turmush tarzi (STT) zamonaviy ilmiy adabiyotlarda insonning kundalik hayot faoliyatini tashkil etish usuli sifatida talqin qilinadi. STT quyidagi asosiy komponentlar bilan tavsiflanadi:

- jismoniy faollik – yurak-qon tomir, nafas olish hamda mushak-skelet tizimlarining optimal faoliyatini ta'minlaydigan muntazam harakatlar majmui;
- ratsional ovqatlanish – energiya sarfi, yosh va jinsning fiziologik ehtiyojlariga mos muvozanatlashgan taomnoma;
- psixogigiya – stressni boshqarish, emotsional barqarorlik, yetarli uyqu va dam olish; zararli odatlardan voz kechish; ijtimoiy faollik va muloqot.

Ayollar uchun STT konsepsiyasi biroz kengroq ma'noga ega, chunki ularning hayot tarziga homiladorlik, tug'ruq, farzand parvarishi va menopauza kabi maxsus davrlar xos bo'lib, bu bosqichlarda jismoniy faollik, ovqatlanish, psixologik qo'llab-quvvatlash va tibbiy profilaktika o'zaro uzviy bog'liq holda ko'rib chiqilishi zarur.

Ilmiy adabiyotlarda muntazam jismoniy mashg'ulotlar bilan shug'ullanuvchi ayollarda quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatilishi ta'kidlanadi:

- yurak urish tezligi va qon bosimining me'yorlashishi, ateroskleroz xavfining kamayishi; mushaklar kuchi va chidamliligining oshishi;
- tana massasi indeksining me'yorlashishi; menopauza davrida osteoporoz xavfining kamayishi;
- stress gormonlari darajasining pasayishi, kayfiyatning yaxshilanishi, depressiv holatlar va tashvish sindromlarining kamayishi.

Shuningdek, jismoniy faollik ayollarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi, ijtimoiy faolligini kuchaytiradi hamda oilaviy munosabatlar, mehnat faoliyati va farzandlar tarbiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Sog'lom yillarda sport bilan muntazam shug'ullanadigan ayollar soni yildan-yilga ko'paymoqda. Shu bilan birga, bir qator muammolar hamon saqlanib qolmoqda: chekka qishloq va mahallalarda sport inshootlarining yetishmasligi; oila va ish yuklamasi tufayli ayollarda vaqt tanqisligi; ayrim hududlarda gender stereotiplari sababli salbiy munosabatning mavjudligi; malakali ayol murabbiylar sonining kamligi; sog'lom turmush tarzi targ'ibotining ayrim hollarda yuzaki va epizodik tusda bo'lishi. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun ommaviy sportga ilmiy yondashuv asosida qarash, yosh, jins, salomatlik holati va ijtimoiy mavqeni hisobga olgan holda ayollar uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish zarur. Modelning umumiy maqsadi ayollarni zamonaviy ilmiy tavsiyalar asosida sog'lom turmush tarzini ongli ravishda tanlashga undash, ularning jismoniy faolligini muntazam va yetarli darajada ta'minlashdan iborat.

Xususiy vazifalar quyidagilardan iborat:

- ayollarning haftalik jismoniy faollik hajmini bosqichma-bosqich oshirish;
- semizlik, gipertoniya va gipodinamiya bilan bog'liq xavf omillarini kamaytirish;
- stressga chidamlilik va emotsional barqarorlikni kuchaytirish;
- oilaviy hayotda sog'lom odatlarni joriy etish;
- mahallalarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini keng targ'ib qilish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Motivatsion ta'sir quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- sog'lom turmush tarzi va sportning ayol salomatligiga ta'siri haqida ma'ruzalar, seminarlar va onlayn vebinarlar tashkil etish;
- muvaffaqiyatli sportchi ayollar bilan uchrashuvlar o'tkazish;

- ijtimoiy tarmoqlarda “Qadamlar marafoni”, “30 kunlik sog'lomlashtiruvchi chaqiriq” kabi loyihalarni amalga oshirish;
- eng faol ishtirokchilarni diplom va sertifikatlar bilan taqdirlash.

Ayollar uchun taklif etiladigan sport shakllari to'rt guruhga ajratiladi:

- (1) yurish va yugurish shakllari – ertalabki sog'lomlashtiruvchi yurish, nordik yurish, ommaviy yugurish aksiyalari;
- (2) guruhli fitnes va aerobika – klassik aerobika, zumba, pilates, stretching;
- (3) oilaviy sport turlari – estafetalar, ona-qiz juftliklari uchun musobaqalar, dam olish kunlari velosiped sayrlari;
- (4) mahalla va ish joyidagi sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlar – ertalabki gimnastika, jismoniy tarbiya daqiqalari, ofis xodimlari uchun maxsus mashqlar.

Mazmuni shakllantirishda ayollarning yoshi, salomatlik holati va jismoniy tayyorgarlik darajasi hisobga olinishi zarur. Ushbu komponent “oila – mahalla – ta'lim muassasasi – ish joyi – sport tashkilotlari” o'rtasida uzviy hamkorlikni nazarda tutadi. Mahalla guruhlarini shakllantirish va infratuzilmani tayyorlash, oila ayolning sport bilan shug'ullanishiga ko'maklashish, ta'lim muassasalari qo'shimcha sog'lomlashtiruvchi to'garaklarni tashkil etish, ish joylari sport xonalari va jismoniy tarbiya tanaffuslarini yo'lga qo'yish, sport tashkilotlari esa murabbiylarni tayyorlash va metodik ta'minotni amalga oshirish vazifalarini bajaradi. Hamkorlik tizimi orqali ommaviy sport tadbirlari muntazam va barqaror xarakter kasb etadi. Dastur samaradorligini baholashda quyidagi ko'rsatkichlardan foydalaniladi:

- jismoniy faollik davomiyligi (haftalik daqiqalar soni);
- tana vazni va bel aylanasing o'lchamlari;
- puls va qon bosimi ko'rsatkichlari;
- subyektiv baholar – kayfiyat, charchoq darajasi, uyqu sifati va o'ziga bo'lgan ishonch;
- ishtirokchilar sonining o'sishi.

Monitoring natijalari asosida dastur mazmuni va motivatsion tadbirlar muntazam takomillashtirib boriladi. Taklif etilgan modelni amaliyotda sinovdan o'tkazish uchun uch bosqichli tadqiqot dizayni tavsiya etiladi:

- (1) diagnostik bosqich – so'rovnomaga o'tkazish va boshlang'ich somatik ko'rsatkichlarni o'lchash;
- (2) eksperimental bosqich – 12-16 haftalik ommaviy sport dasturini eksperimental guruhda joriy etish (haftasiga kamida 3 marta, 45-60 daqiqalik mashg'ulotlar) va pedagogik kuzatuv olib borish;
- (3) yakuniy bosqich – dastlabki va yakuniy ko'rsatkichlarni statistik tahlil qilish hamda ishtirokchilarning subyektiv fikrlarini yig'ish.

Olingan natijalar asosida dastur mazmuni va tashkiliy mexanizmlar takomillashtiriladi. Maktab va oliy ta'lim muassasalari uchun qizlar orasida “Sog'lom turmush tarzi va ayollar sporti” modulini joriy etish, talaba-qizlar uchun fitnes klublarini tashkil qilish tavsiya etiladi. Mahalla tizimi uchun har bir mahallada “Ayollar sporti yetakchisi”ni tayinlash, dam olish kunlari ommaviy yurishlarni tashkil etish, uy bekalari uchun bepul mashg'ulot guruhlarini yo'lga qo'yish maqsadga muvofiq. Ish joylari uchun haftasiga kamida ikki marta jismoniy tarbiya daqiqalari va korporativ sport musobaqalarini tashkil etish zarur. OAV va ijtimoiy tarmoqlar uchun esa sog'lom turmush tarzi mavzusidagi ko'rsatuvlarni tayyorlash hamda mahallalar tajribasini ommalashtirib borish tavsiya etiladi.

XULOSA

Ommaviy sport turlari yordamida ayollarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish masalasi kompleks va ko'p omilli jarayon bo'lib, u sog'liqni saqlash, ta'lim, ijtimoiy siyosat, gender tengligi va madaniyat sohalarining kesishgan nuqtasida joylashgan. Ayollarning muntazam jismoniy faollikka jalb etilishi nafaqat ularning shaxsiy sog'lig'ini mustahkamlaydi, balki oilaviy munosabatlar, farzandlar tarbiyasi va jamiyatning umumiy salomatlik ko'rsatkichlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan qonun hujjatlari va davlat dasturlari ayollar sportini rivojlantirish uchun zarur huquqiy zamin yaratgan. Biroq amaliyotda infratuzilmaning yetishmasligi, vaqt tanqisligi, gender stereotiplari hamda kadrlar salohiyatining turlicha ekanligi muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltirmoqda. Taklif etilgan konseptual modelning maqsadli, motivatsion, mazmuniy, tashkiliy va baholash komponentlari “oila –

mahalla – ta'lim muassasasi – ish joyi – sport tashkilotlari” o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali ushbu jarayonni izchil tashkil etishga xizmat qiladi. Kelgusida chuqurlashtirilgan empirik tadqiqotlar o'tkazish, alohida hududlar va yosh guruhlar kesimida qiyosiy tahlillar asosida yangi model va dasturlar ishlab chiqish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov A., To'xtayev B. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti, 2021.
2. Xudoyberdiyeva M. Ayollar salomatligi va sog'lom turmush tarzi. – Toshkent: Tibbiyot, 2020.
3. World Health Organization. Global Recommendations on Physical Activity for Health. – Geneva, 2010.
4. World Health Organization. Physical Activity and Women's Health: Evidence Review. – Geneva, 2019.
5. Nurmatova N. Ommaviy sportni rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik asoslari. – Toshkent: Monografiya, 2022.
6. Akramova D. Gender yondashuv asosida jismoniy tarbiya tizimini takomillashtirish. // Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Toshkent, 2023.
7. Sultonov I. Sog'lom turmush tarzi va ijtimoiy salomatlik. – Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti, 2019.
8. Haskell W. et al. Physical Activity and Public Health in Women. – Journal of Physical Activity and Health, 2018.
9. Mahalla tizimida sog'lom turmush tarzini shakllantirish tajribasi. – Metodik qo'llanma. – Toshkent, 2022.
10. Qodirova L. Talaba qizlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish texnologiyalari. – Dissertatsiya avtoreferati. – Toshkent, 2021.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(6)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.